

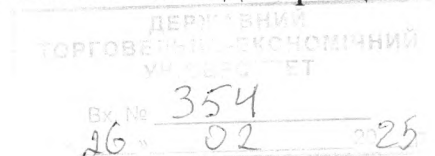
ВІДГУК
офіційного опонента Сущенко О. А. на дисертаційну
роботу Кулик Марії Володимирівни на тему
«Ревеню менеджмент підприємств готельного господарства»
подану на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук
за спеціальністю 08.00.04 - економіка та управління
підприємствами (за видами економічної діяльності)

Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Актуальність досліджень у напрямках, пов'язаних з активізацією розвитку суб'єктів готельного бізнесу обумовлена нинішнім станом цієї сфери економіки, яка в умовах військових дій перебуває у надзвичайно складному стані через спад попиту, зменшення інвестицій та безпекову ситуацію. Крім того, нині на ринку готельних послуг відбувається досить гостра конкурентна боротьба, що суттєво позначається на результатах діяльності та менеджменті підприємств готельного господарства. Викладені обставини викликають зниження керованості суб'єктами готельного бізнесу. Вирішити проблеми управління, що на сьогодні стоять перед менеджментом підприємств готельного господарства, можливо завдяки використанню концепцій управління доходами, які забезпечують конвергенцію методів ефективного ціноутворення, прогнозування попиту, оптимізації витрат, цифровізації, аналізу великих даних як детермінант максимізації прибутку, що дозволить зберегти фінансову стабільність та адаптуватися до турбулентних зовнішніх умов. Така постановка наукової проблеми потребує дослідження концепції ревеню менеджменту, який на сьогодні виокремився в підсистему управління, що забезпечує сервісно-економічну підтримку управлінської діяльності.

Останніми роками з боку наукових кіл значно зросла увага до проблем управління доходами. Вітчизняні науковці приділяють достатню увагу дослідженню теоретико-методологічних засад та практичного інструментарію управління доходами. Але, основна частка існуючих наукових праць, присвячених проблемам управління доходами, базується головним чином на неокласичній, інституціональній, еволюційній економічних теоріях управління доходами, які не відображають нові виклики. Незважаючи на важливість готельного господарства для розвитку туристичної системи та необхідність забезпечити достатній рівень ефективності управління ними, питання управління доходами підприємств готельного господарства залишаються малодослідженими.

У зв'язку з викладеним вище, виконання функціонального наукового дослідження проблематики ревеню менеджменту з урахуванням факторів невизначеності є особливо актуальним, що дозволяє констатувати, що тема дисертаційного дослідження М.В. Кулик відповідає потребам сьогодення, а отже є актуальною. Це підтверджується також зв'язком теми дисертації з

науково-дослідними темами Державного торговельно - економічного університету: «Моніторинг підприємницької активності суб'єктів готельного та ресторанного бізнесу України в умовах військового стану» - (термін виконання 01.03.2023 по 30.04.2023, номер державної реєстрації 0123U101822); «Управління інвестиційними ризиками в готельному бізнесі» (термін виконання I кв. 2019 – IV кв. 2023, номер державної реєстрації 0120U104789); «Цифровий маркетинг у сфері послуг» (термін виконання I кв. 2020 – IV кв. 2024, номер державної реєстрації 0123U100138); «Прогнозування впливу туристичної системи на економіку країни» (термін виконання I кв. 2022 – IV кв. 2024, номер державної реєстрації 0122U001559); «Форсайт курортно-рекреаційної сфери» (термін виконання I кв. 2017 – IV кв. 2019, номер державної реєстрації 0118U00049).

Метою дослідження є вдосконалення теоретико-методологічних положень й обґрунтування науково-методичних основ щодо розвитку системи ревеню менеджменту підприємств готельного господарства.

Відповідно до визначеної мети в дисертаційній роботі було поставлено та вирішено наступні завдання:

- розкрито гносеологічний базис ревеню менеджменту;
- досліджено еволюцію концепції ревеню менеджменту;
- розвинуто праксеологічні засади ревеню менеджменту як внутрішньо детермінованого процесу якісних трансформацій концепцій управління доходами;
- сформовано методологічний базис ревеню менеджменту;
- визначено і систематизовано метрики ревеню менеджменту на основі збалансованого підходу;
- обґрунтовано інформаційно-комунікаційну екосистему ревеню-менеджменту;
- запропоновано антидисипативний підхід до структуризації витрат підприємств готельного господарства;
- визначено чинники інформаційно-аналітичного забезпечення моделювання попиту на готельний продукт;
- запропоновано антикризовий фрейм ревеню менеджменту;
- розроблено методологічний підхід до оцінювання метрик ревеню менеджменту на засадах збалансованого підходу;
- визначено концепт ефективності ревеню менеджменту;
- розроблено методологію оцінювання ефективності ревеню менеджменту;
- запропоновано організаційний механізм імплементації ревеню менеджменту;
- обґрунтовано стратегічні пріоритети реалізації ревеню менеджменту;
- виконано сценарне прогнозування варіативності стратегій ревеню менеджменту.

Логічно обґрунтоване вирішення вказаних наукових завдань дозволяє зазначити, що дослідження М.В. Кулик робить важливий внесок у розвиток

кон'юнктури, оптимізації структури витрат та ресурсного потенціалу, нівелювання негативного впливу чинників виникнення ризиків; управляти еластичністю попиту у періоди кризових хвиль його спаду та сезонних коливань для досягнення фінансових результатів в умовах турбулентного середовища ринку готельних послуг (с. 37-55);

– запропоновано науково-методологічні засади цифровізації системи ревеню менеджменту підприємств готельного господарства з інтеграцією інформаційно-комунікаційних і галузевих цифрових технологій для формування зовнішнього ядра ефективності ревеню менеджменту (с. 70-78);

– обґрунтовано синтетичну методологію ревеню менеджменту, що включає модифікацію збалансованої системи показників розвитку з використанням метрик фінансової, кадрової, ресурсної, маркетингової, екологічної та цифрової діяльності для обчислення показника збалансованості ревеню менеджменту (с. 103-118);

– визначено наукові положення формування інформаційно-комунікаційної екосистеми ревеню менеджменту, архітектура якої є комплексом технологічних (Big Data або бази даних, програмне забезпечення – інфраструктура), управлінських (методи і процедури, вертикальні і горизонтальні зв'язки – процеси), соціальних (персонал, посередники (постачальники послуг) – користувачі) елементів (с. 146-158);

– сформовано аналітичне забезпечення антидисипативного підходу до оптимізації витрат в системі ревеню менеджменту, з ранжуванням принципів і визначенням причин дисипації витрат підприємств готельного господарства (с. 198-201);

– визначено темпоральні та результативні чинники формування попиту на готельний продукт (с. 203-205);

– запропоновано концепцію антикризового ревеню менеджменту, яка зосереджується на моделі «трансформація управління доходами через кризу», розкриває особливості застосування штучного інтелекту для виявлення ризиків та ідентифікації загроз на основі бізнес-аналітики та управлінської звітності (с. 230-239);

– обґрунтовано методичний підхід до оцінювання ефективності ревеню менеджменту готелів з визначенням коефіцієнта синхронізації (с. 296-298);

– запропоновано організаційний механізм імплементації ревеню менеджменту на засадах збалансованого підходу, який характеризується варіативністю та взаємопов'язаністю функціоналів адаптивності, гнучкості, інтегративності, інтерактивності (с. 337-339);

– визначено стратегічні пріоритети ревеню менеджменту підприємств готельного господарства з виокремленням антикризового, підтримуючого та кластерного напрямів (с. 344-345);

– запропоновано диференційовані підходи до стратегування заходів превентивного маркетингового впливу на попит та створення умов для максимізації доходів, що забезпечує ефективне використання ресурсного

концепції ревеню менеджменту, що сприятиме досягненню фінансової стабільності та розвитку підприємств готельного господарства, як важливого елемента туристичної інфраструктури, а отже і відновленню національної економіки. Заслуговує на увагу те, що ревеню менеджмент, згідно із науково-методологічними засадами, запропонованими М.В. Кулик, забезпечує досягнення системи цілей підприємства готельного господарства, охоплює усі бізнес-процеси, дозволяє здійснювати ефективно управління доходами не тільки в режимі реального часу, а й у стратегічному аспекті. До переваг проведеного дослідження слід віднести оригінальність, а також змістовність викладу питань, пов'язаних з розробкою теоретико-методологічних засад та апробацією практичного інструментарію ревеню менеджменту підприємств готельного господарства.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Дисертаційна робота характеризується переконливим і логічним викладом основних наукових положень. Висновки та рекомендації ґрунтуються на результатах власних досліджень здобувача. Отримані результати достатньо обґрунтовані, мають чіткі кількісні та якісні характеристики й повністю впливають з проведених досліджень. Пропозиції та рекомендації автора відрізняються конкретністю, є результатом переконливих розрахунків і мають практичне значення. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які наведені у дисертації, підтверджуються сукупністю логічно викладених теоретичних доказів та апробованих методик, що базуються на критичному аналізі та синтезі відповідних наукових положень, інформаційних і статистичних джерел; аналітичному узагальненні практичного досвіду. У процесі вирішення поставлених завдань у дисертаційній роботі застосовувалися методи: теоретичного узагальнення, порівняння та синтезу, факторного аналізу, групування та вибірки, зіставлення та формалізації, структурно-функціонального аналізу та моделювання, економіко-статистичні методи, історико-логічний підхід.

Основні наукові результати, що одержані автором, та їх новизна

У дисертаційній роботі:

– вперше розроблено концепцію ревеню менеджменту підприємства готельного господарства як управлінського підходу до максимізації доходу в конкурентних умовах, яка інтегрує фінансовий, економічний, соціальний, маркетинговий, антикризовий контексти управління доходами в інформаційно-комунікаційну екосистему ревеню менеджменту, що дає змогу розробляти управлінські рішення щодо збалансованості матеріальних, нематеріальних, інформаційних ресурсів для прогнозування тенденцій

потенціалу та інвестування у підсистеми ревеню менеджменту через портфель субстратегій (с. 370-375).

Теоретична цінність і практична значущість наукових результатів

Теоретична цінність отриманих результатів полягає в тому, що в дисертаційній роботі М. В. Кулик побудовано та верифіковано низку теоретико-методологічних підходів, спрямованих на обґрунтування концепції ревеню менеджменту підприємств готельного господарства на засадах збалансованого підходу; визначено праксеологічний базис імплементації організаційного механізму ревеню менеджменту, що забезпечує обґрунтованість управлінських рішень в умовах невизначеності та взаємопов'язаність функціоналів підсистем ревеню менеджменту на засадах збалансованого підходу, що є критично важливим в умовах динамічного зовнішнього середовища і зумовлює проактивність управлінських рішень у періоди економічної нестабільності. На основі вивчення стану реалізації ревеню менеджменту підприємствами готельного господарства розроблено пропозиції щодо цільової спрямованості антикризового ревеню менеджменту з використанням технологій штучного інтелекту, який забезпечує комплементарну взаємодію підсистем ревеню менеджменту із фокусуванням на стабілізацію фінансових показників та забезпечення стійкості в умовах внутрішніх та зовнішніх криз.

Висновки та пропозиції дослідження спрямовано також на застосування методик для оцінювання метрик підсистем ревеню менеджменту на засадах збалансованого підходу, що забезпечує моніторинг навантаження та використання ресурсного потенціалу щодо джерел формування доходів, виявлення причини дисипації ресурсів та стагнації доходів.

Практична цінність результатів дослідження М. В. Кулик полягає у формуванні: гнучкої бізнес-моделі ревеню менеджменту, яка спроможна реагувати на зовнішню нестабільність завдяки інтеграції фінансової, соціальної, технологічної, маркетингової, цифрової, екологічної підсистем, що дає можливість забезпечити ефективність управління доходами на основі бізнес-моделі, яка визначає варіативність джерел отримання доходів. Наукові рекомендації автора щодо: моніторингу попиту на послуги суб'єктів готельного бізнесу України за функціональними спеціалізаціями; визначення чинників прогнозованості попиту, розроблення антидисипативної моделі раціонального управління витратами для досягнення фінансових результатів в умовах турбулентного середовища ринку готельних послуг; розроблення інформаційно-комунікаційної моделі екосистеми ревеню менеджменту як елементу цифрової трансформації у готельному бізнесі; сценарного прогнозування варіативності стратегій ревеню менеджменту; використання методів прогнозування доходів підприємств готельного господарства, що підтверджено довідками про впровадження, які наведено у додатках (с. 420-424).

Достовірність та об'єктивність результатів і пропозицій, тнаданих в дисертаційній роботі, підтверджується логічною завершеністю виконаної дисертації та апробацією результатів дослідження на 26 міжнародних науково-

практичних конференціях, 7 бізнес-форумах та міжнародному науковому конгресі, що відбулися упродовж 2017–2024 рр. в Україні та за її межами (Грузія, Польща, Словенія). Достовірність отриманих результатів підтверджують відповідні розробки Кулик Марії Володимирівни, які знайшли своє практичне застосування в діяльності підприємств готельного господарства, що підтверджується відповідними довідками про впровадження, зокрема: ТОВ «Hoteliero» (ТМ «HotelMatrix»), готелів «Братислава», «Radisson Blu Podil», «Holiday Inn», «Ibis», «Ramada Encore Kyiv», «Бурса Готель Київ». Результати дослідження використовуються в навчальному процесі ЗВО «Державний торговельно-економічний університет» при розробці навчально-методичного забезпечення та викладанні дисциплін: «Revenue менеджмент», «Економіка готелів і ресторанів», «Економіка ресторанів».

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях

Наукові положення і висновки дисертаційної роботи достатньо повно висвітлені у 56 наукових працях, у тому числі в одній одноосібній монографії, трьох монографіях, виконаних у співавторстві, 25 статтях у наукових фахових виданнях, з них чотири статті у наукових виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз даних Scopus та Web of Science; 27 публікацій в інших виданнях, таких як статті, матеріали і тези доповідей на конференціях тощо. В опублікованих працях знайшли відображення положення наукової новизни і висновки за результатами дослідження, зафіксовано особистий внесок дисертанта в розробці зазначеної наукової проблеми. За побудовою та структурою наукові праці автора відповідають вимогам до наукових публікацій. Всі наукові публікації відповідають вимогам п. 8 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук (Постанова Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. №1197) та наказу МОН України №1220 від 23 вересня 2019 р. «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук».

Оцінка змісту дисертаційної роботи та її завершеності, зауваження та дискусійні положення

Аналіз змісту та структури дисертаційної роботи, викладених в ній теоретичних положень, науково-методичних і прикладних розробок дозволяють оцінити її позитивно.

Дисертація за своїм змістом повністю відповідає меті та поставленим завданням дослідження. Робота викладена у логічній послідовності, літературною українською мовою, оформлена відповідно до вимог.

Незважаючи на високу наукову та практичну цінність дисертаційного дослідження, наявність положень, які містять елементи наукової новизни, вважаємо, що зміст дисертаційної роботи М.В. Кулик має дискусійні

положення, теоретико-методологічний та прикладний характер яких може бути предметом наукової дискусії при захисті дисертаційної роботи:

1. Зважаючи на те, що формування цілісної концепції спрямовано на вирішення наукової проблеми розвитку парадигми управління як системи теоретичних і методологічних основ, які відображають сутність, зміст, цілі, завдання, принципи і методи управління, а також організаційно-практичні підходи до формування механізмів її реалізації на підприємствах (підрозділ 1.2), доцільно було б на основі компаративного аналізу більш детально представити та систематизувати сутність концепції ревеню менеджменту. На с. 43 дисертації авторкою репрезентовано хронологію розвитку дослідженої концепції, а в таблиці 1.3. (с. 44) наведено лише спрямованість ревеню менеджменту відповідно визначених авторкою періодів еволюції. Разом з тим, з метою отримання об'єктивних знань про методологічну значимість концепції ревеню менеджменту доцільно було б провести критичний аналіз визначених концепцій ревеню менеджменту, тобто не обмежуватися лише констатацією спрямованості концепції та її застосуванням за сферами економічної діяльності, та виокремити ключові аспекти, які у подальшому стали основою визначення праксеологічних засад ревеню менеджменту підприємств готельного господарства (п. 1.3).

2. Варто погодитись з автором, що досягнення мети поліпшення фінансових результатів і стійкого розвитку підприємств готельного господарства базується на збалансованості та інтегрованості підсистем ревеню менеджменту (с. 113-116). Автор надає логічні аргументи щодо долучення до класичної концепції збалансованої системи показників – екологічної (концепція «сталості») і цифрової (концепція «цифровізації») підсистем, що візуалізовано на рис. 2.2. «Синтетична методологія системи ревеню менеджменту підприємств готельного господарства» (с. 118). Водночас слід зазначити, що для підвищення цільової ефективності ревеню менеджменту доцільним було б включення антикризової підсистеми, зокрема в процесі апробації методології у розділі 4 «Методологічні засади оцінювання та моделювання метрик ревеню менеджменту». Це надало б методологічної завершеності удосконаленій авторкою методології, оскільки у дослідженні наголошується на важливості розроблення антикризового фрейму ревеню менеджменту (п. 3.2), який в умовах турбулентної кон'юнктури ринку готельних послуг забезпечує цільову спрямованість ревеню менеджменту на імплементацію антикризових адаптаційних заходів управління доходами.

3. У роботі визначено, що антидисипативний підхід до оптимізації витрат підприємств готельного господарства є ключовою метрикою досліджуваної концепції (п. 3.1, с. 181-202), оскільки запобігає розсіюванню ресурсів, що сприяє досягненню мети ревеню менеджменту. При цьому слід зазначити, що для концепції ревеню менеджменту антидисипативний є відносно новим підходом, тому для аргументації пріоритетності його застосування доцільно було б порівняти його з традиційними підходами до оптимізації витрат та визначити як саме він дозволяє виявити внутрішні резерви зменшення витрат; як впливає на планування доходів та зменшує

ризика дисипації витрат у довгостроковій перспективі, тобто репрезентувати його аналітичний та методичний потенціал для досягнення мети ревеню менеджменту.

4. Досліджуючи проблематику застосування методологічного підходу до оцінювання метрик ревеню менеджменту, авторкою вдало розставлено акценти щодо загальної логіки їх оцінювання на засадах збалансованого підходу (с. 251-257). У контексті апробації методики оцінювання визначених метрик та з урахуванням диспозиції суб'єктів готельного бізнесу за категоріями, авторка констатує, що метрики різних підсистем є взаємопов'язаними, а їх оцінювання і моніторинг надали можливість відстежити, як зміни в одній підсистемі можуть вплинути на інші. Проте, доцільно було б конкретизувати яким чином встановлено взаємопов'язаність в контексті впливу на інші підсистеми ревеню менеджменту. Також доцільно було б вказати на те, яким чином визначено, що розмах між значеннями метрик ревеню менеджменту впливає на досягнення його мети. Додаткової аргументації потребує висновок, що конгруентність метрик ревеню менеджменту в готелях категорії 5* (низька амплітуда розмаху від 0 до 0,59) вказує на їх позитивний вплив на гнучкість і адаптивність ревеню менеджменту та сформованість антикризового фрейму (с. 271).

5. У підрозділі 4.3 “Методологія оцінювання ефективності ревеню менеджменту” викладено структурно-логічну послідовність аналітичних дій для визначення передумови досягнення максимально ефективного використання ресурсного потенціалу із синхронним підвищенням рівня задоволеності попиту споживачів, оптимізацією витрат та динамічним ціноутворенням на послуги (с. 251–256). Методичним концептом методології є розрахунково-інформаційна база оцінювання ефективності ревеню менеджменту, показники якої агрегують з систем бронювання, ресурсних та фінансових модулів PMS (с. 297-298). Далі ці результативні показники трансформовано в індекс ефективності використання ресурсного потенціалу та індекс ефективності бізнес-процесів (табл. 4.9). Проте, слід зазначити про необхідність аргументації змістової наповненості та доцільності обчислення цих індексів для оцінювання ефективності ревеню менеджменту.

6. Дисертантка досить ґрунтовно визначає, що організаційний механізм імплементації ревеню менеджменту на засадах збалансованого підходу спрямований на координацію функціоналів його підсистем для виконання цільових тактичних та стратегічних завдань (п. 5.1). Разом з тим у форматі ревеню менеджменту доцільно було б визначити як саме забезпечити інтеграцію організаційного механізму з функціями фінансового управління, управління персоналом та стратегічного планування доходів; які показники вимірюють досягнення тактичних та стратегічних цілей; які цифрові технології забезпечують імплементацію організаційного механізму ревеню менеджменту.

Проте наведені зауваження є дискусійними та не знижують загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи. В цілому за змістом і науково-

практичною спрямованістю дисертаційне дослідження є фундаментальною і новаторською кваліфікаційною працею.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

Проведений аналіз дисертаційної роботи Кулик Марії Володимирівни на тему «Ревеню менеджмент підприємств готельного господарства» дозволив зробити наступні висновки:

– дисертація характеризується єдністю змісту, свідчить про особистий внесок здобувача та являє собою завершену кваліфікаційну наукову працю, в якій розв'язується важлива наукова проблема – розробка теоретико-методологічних положень й обґрунтування науково-методичних основ щодо розвитку системи ревеню менеджменту підприємств готельного господарства;

– наукові положення і результати, які виносилися на захист у кандидатській дисертації здобувача не виносяться повторно на захист докторської дисертації;

– дисертаційні розробки достатньою мірою обґрунтовані, містять наукову новизну та мають практичну цінність для підприємств готельного господарства.

Зміст реферату є ідентичним основним положенням дисертації. В ньому наведено головні результати та висновки дослідження, наукову новизну та практичну цінність цих результатів. Основні положення дисертаційної роботи висвітлено в опублікованих працях автора. Новизна висновків наукового дослідження і практичних рекомендацій, викладених у дисертації, дають підстави оцінити роботу як вагомий науковий внесок.

Проведений аналіз дисертаційної роботи дозволяє зробити висновок, що представлена дисертація відповідає вимогам, викладеним у п. 7, 9 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук (Постанова Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. N 1197) та наказу МОН України N 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації». Автор дисертації Кулик Марія Володимирівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор
завідувач кафедри туризму
та готельно-ресторанного бізнесу
Київського національного
університету технологій та дизайну
Міністерства освіти і науки України

Олена Сущенко

Підпис *Сущенко Олена*
засвідчую
Зав. КАНЦ *Сущенко*

